

جزوه‌ی شماره‌ی ۶

پوشه‌ی ۶۷

قطعه‌ی اولی‌ببرو

مقابله و حاشیه‌نویسی:
وحید طهرانی آزاد

سه‌تار اکثر

(پارتیتور و پارت‌ها)
و دونوازی سه‌تار و سنتور

ساخته‌ی احمد عبادی و
فرامرز پایور

سرشناسه: عبادی، احمد، ۱۲۸۵ - ۱۳۷۲.
عنوان و نام پدیدآور: قطعه‌ای برای سه‌تار و ارکستر (پارتیتور و پارت‌ها) دنوازی سه‌تار و سنتور/ ساخته‌ی احمد عبادی، فرامرز پایور؛
مقاله و حاشیه‌نویسی وحید طهرانی آزاد؛
مشخصات ظاهری: ۱۰۲ ص.؛ پارتیسیون؛ ۲۴ × ۲۴ سم.
فروست: خانه‌ی پایور؛ جزوه‌ی؛ شماره‌ی
شابم: ۹۷۹-۰-۹۰۱۴۶۷۳-۱-۶
وضعیت فهرست نویسی: فیها
موضوع: موسیقی برای سه‌تار (دنوازی) -- پارتیسیون
موسیقی برای سنتور (دنوازی) -- پارتیسیون
شناسه افزوده: پایور، فرامرز، ۱۳۱۱ - ۱۳۸۸.
شناسه افزوده: طهرانی آزاد، وحید ۱۳۵۵-
شناسه افزوده: مؤسسه فرهنگی هنری خانه هنر خرد
رده‌بندی کنگره: MT۶۵۴
رده‌بندی دیویی: ۷۲۳/۷۸۹
شماره‌ی کتابشناسی ملی: ۸۷۶۵۶۱۱

**A piece for Setar and Orchestra
(Score and Parts)**

**Ahmad Ebadi - Faramarz Payvar
Setar and Santur duet**

Arranged by: Faramarz Payvar

Footnotes: Vahid Tehrani Azad

Computer Notation: Iman Bahrami, Nazanin Ghanizadeh

Notation Proofreading: Ramtin Nazarijou,

Payam Yousef, Nazanin Ghanizadeh

Textual Edit: KaamaaNoghteh (Khashaayaar Fahimi)

English Translation: Mehrdad Gholami, Payam Yousef

**“Payvar Foundation” Staff: Mina Oftadeh, Vahid Tehrani Azad,
Mohammad Eftekhari, Farhood Safarzadeh, Hamid Fathollahzadeh,
Azam Shadpour, Nazanin Ghanizadeh, Ramtin Nazarijou, Iman
Bahrami, Khashayar Fahimi, Shayan Ghiasseddin, Payam Yousef,
Mercedeh Sadeghi Ashrafi, Fatemeh Farhadi and Ali Samadpour**

Art Direction & Graphic Design: Studio Melli

Omid Nemalehbab, Mahsa Gholinezhad

Font in use: Progress-Melli

Dimensions: 34×24 cm

Paper Type: Bulky 60 gr

Print: Studio Tabl | Hooyar Asadian

Printing Supervisor: Hossein Soltani

First Edition/ Winter – 2022

Five Hundred and Fifty Copies

ISBN: 979-0-9014673-1-6

Price: 220000 Tomans

قطعه‌ای برای سه‌تار و ارکستر

(پارتیتور و پارت‌ها)

ساخته‌ی: احمد عبادی - فرامرز پایور

دنوازی سه‌تار و سنتور

تنظیم: فرامرز پایور

مقاله و حاشیه‌نویسی: وحید طهرانی آزاد

نت‌نویسی: ایمان بهرامی، نازنین غنی‌زاده

نسخه‌خوان نت‌ها: رامتین نظری‌جو،

پیام یوسف، نازنین غنی‌زاده

ویراستار: کامانقظه (خشایار فهیمی)

ترجمه: مهرداد غلامی، پیام یوسف

همکاران «خانه‌ی پایور»: مینا افتاده، وحید طهرانی آزاد،

محمد افتخاری، فرهود صفرزاده، حمید فتح‌اله‌زاده،

اعظم شادپور، نازنین غنی‌زاده، رامتین نظری‌جو،

ایمان بهرامی، خشایار فهیمی، شایان غیبات‌الدین،

پیام یوسف، مرسده صادقی اشرفی، فاطمه فرهادی

و علی صمدپور

مدیریت هنری و طراحی گرافیک: استودیو ملی

امید نعم‌الحجیب، مهسا قلی‌نژاد

فونت استفاده‌شده در این جزوه: پروگرس ملی

قطع: ۲۴×۳۴ سانتی‌متر

نوع کاغذ: بالکی ۶۰ گرم

نظارت بر امور چاپ: استودیو طبل / هوپاراسدیان

ناظر چاپ: حسین سلطانی

چاپ اول / زمستان ۱۴۰۰

تیراژ: ۵۵۰ نسخه

شابم: ۹۷۹-۰-۹۰۱۴۶۷۳-۱-۶

قیمت: ۲۲۰۰۰۰ تومان

① جزوه‌های «خانه‌ی پایور» به استناد دست‌نویس‌های فرامرز پایور، مقاله، حاشیه‌نویسی و چاپ‌پخش می‌گردند.
② شماره‌ی جزوه‌ها، ترتیب انتشار آن‌هاست و شماره‌ی پوشه‌ها بر اساس ترتیب بایگانی فرامرز پایور است.
کلیدی حقوق مادی و معنوی این اثر برای «خانه‌ی پایور» و مؤسسه‌ی فرهنگی هنری «خانه‌ی هنر منظم‌بومی خرد» محفوظ است.
هرگونه ارجاع و اجرا با ذکر منبع بلامانع است.

با ساختن یک حساب کاربری در سایت خانه‌ی پایور (www.payvarfoundation.org) به تصاویر اصلی اسناد و منابع این آثار دسترسی خواهید داشت.

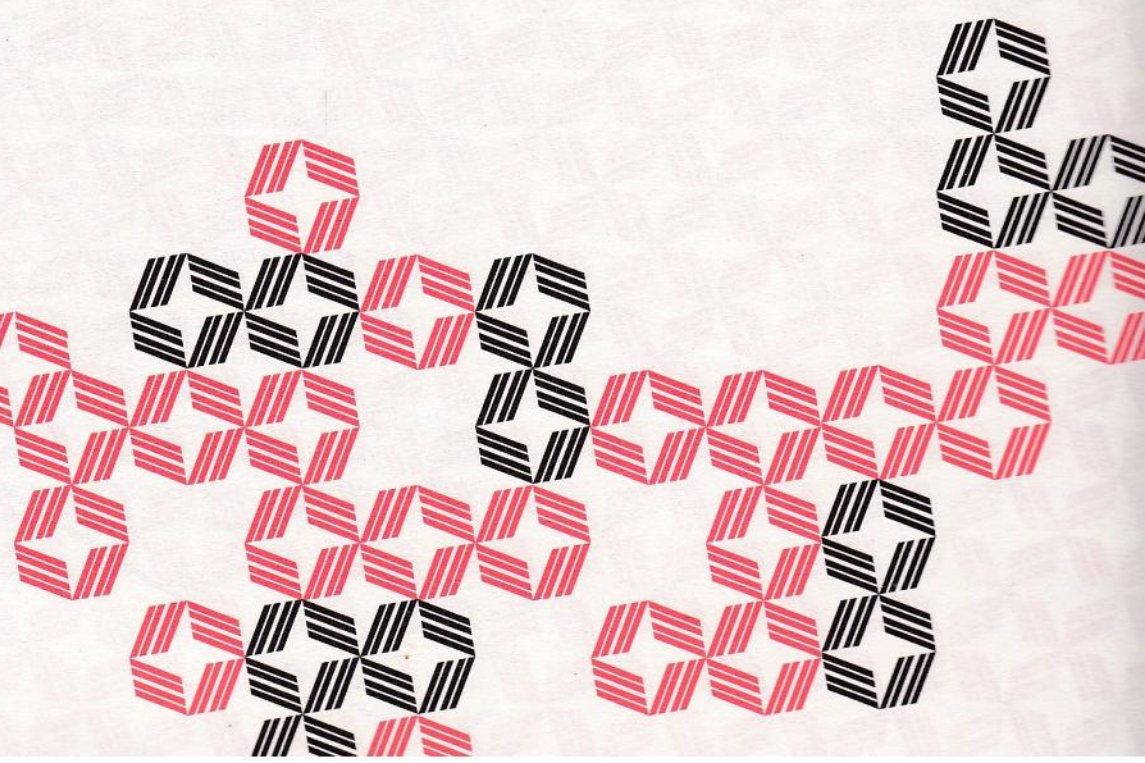
مقدمه
توضیحات و شیوه‌ی نت‌نویسی
تفاوت‌های اجرا و نت‌های دست‌نویس پایور
تفاوت‌های نت گروه‌نوازی و دونوازی سه‌تار و سنتور
پارتیتور

پارت‌ها:

سه‌تار ————— ۴۶
نی ————— ۵۲
کمانچه و قیچک I و II (ماهور Do) ————— ۵۶
کمانچه و قیچک I و II (ماهور Re) ————— ۶۲
قیچک آلتو ————— ۶۸
سنتور ————— ۷۲
تار ————— ۷۶
ریاب ————— ۸۰
عود ————— ۸۶

۹۲ دونوازی سه‌تار و سنتور

التهوون شیراز
موسیقی بتهوون
مرکز موسیقی بتهوون شیراز
شیراز

توضیحات و شیوهی نت‌نویسی:

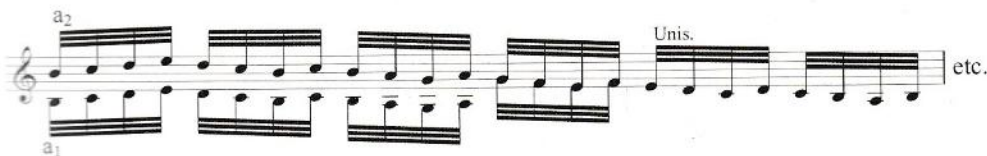
۱. «قطعه‌ای برای سه‌تار و ارکستر» نخستین بار در روز بیست و هفتم دی‌ماه سال ۱۳۵۴ با گروه «پایون» و تکنوازی سه‌تار احمد عبادی اجرا شده است؛ هم‌چنین این قطعه در بیست و دوم فروردین‌ماه سال ۱۳۵۵ در تالار رودکی اجرا و توسط تلویزیون ملی ایران ضبط تصویری شده است. از این قطعه تنظیم دیگری نیز برای و به‌نام «دونوازی سه‌تار و سنتور» در دسترس است که در بخش دوم این جزوه آورده شده است. این دونوازی قبلاً در کتاب گفت‌وگو نیز چاپ شده است.

۲. در اجرای این قطعه چون در قسمت‌هایی، خط سه‌تار با یکی از سازهای ارکستر دوپل شده است، باید ایجاد تعادل صوتی بین سه‌تار و ساز همراهی‌کننده‌ی آن و هم‌چنین کنترل صدای سه‌تار در مقابل حجم ارکستر، مورد توجه قرار گیرد؛ از این رویه‌ای از نشانه‌های دینامیکی برای کسب تعادل بهتر به قطعه اضافه کرده‌ایم.

۳. با توجه به این‌که امروزه در نت‌نویسی کمانچه و قیچک دو نگرش وجود دارد (نوشتن نت در جای اصلی خود یا یک پرده بالاتر)، پارت‌های «کمانچه و قیچک I» و «قیچک II و قیچک آلتو» در دو مبنای (ماهور Do و ماهور Re) نوشته شده‌اند.

۴. در گروه «پایون»، از خانواده‌ی سازهای زهی-آرشه‌ای، یک کمانچه، دو قیچک سوپرانو و یک قیچک آلتو حضور داشته‌اند.

اغلب، آلتو یک اکتاو بم‌تر می‌نوازد؛ در نتیجه سه ساز در اکتاو بالا قرار گرفته و اکتاو بم‌تر تنها با قیچک آلتو پر می‌شود. چنین ترکیبی نامتعادل به نظر می‌رسد؛ خصوصاً آن‌که بی نیز اکتاو زیرتر را دوپل می‌کند. بنابراین با توجه به صدادهی گروه، تصور می‌شود یکی از دو قیچک سوپرانو، خط کمانچه را دوپل می‌کند و دیگری خط آلتو را. به این ترتیب تعادل صوتی مناسب‌تری در دو اکتاو برقرار می‌شود؛ مگر آن‌که ملودی در محدوده‌ی صوتی قیچک سوپرانو نباشد. با این استدلال، یک خط به کمانچه و دو قیچک سوپرانو اختصاص یافت و خط دیگر به آلتو. هر جا نیاز بوده است که قیچک سوپرانوی ۲ خط آلتو را دوپل کند، آن را با نشانه‌ی a_1 مشخص کرده و به یک اکتاو بم‌تر انتقال داده‌ایم؛ و کمانچه و قیچک سوپرانوی ۱ با نشانه‌ی a_2 در اکتاو بالا قرار داده شده‌اند؛ دو ساز، اکتاو بالایی را می‌نوازند و دیگری اکتاو بم‌تر را:

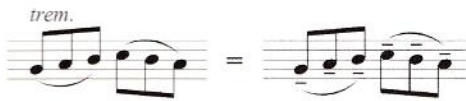

۵. هر چند وسعت صوتی رباب در قسمت بم شبیه به تار است، اما با توجه به رنگ صوتی‌اش بیشتر با عود همراهی می‌کند؛ بنابراین یا به صورت اکتاو یا به صورت هم‌صدا (در محدوده‌ی زیرتر عود) خط عود را دوپل می‌کند. در ابتدا خط عود و رباب مشترکاً با کلید C نت‌نویسی شده بود، ولی در ادامه، خطی جداگانه با کلید G به رباب اختصاص داده شد:

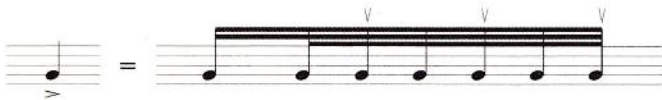

رژیمی شماره ۱۶ | پویشی ۶۷

هنگامی که یک ملودی با حرکت «ریز» اجرا می‌شود، به نوعی تداومی کننده‌ی حالت «ترمولو»^۹ است. برای نمایش این حالت از (*trem.*) استفاده کرده‌ایم. به این ترتیب به ذکر علامت «ریز» برای هر نت نیاز نیست:

شیوه‌ی اجرای «ریز» به صورت «تک‌ریز» یا بدون «تک»، به عهده‌ی سرپرست گروه و نوازندگان است؛ مگر در موارد ضروری که در آن صورت از (>) استفاده می‌شود:

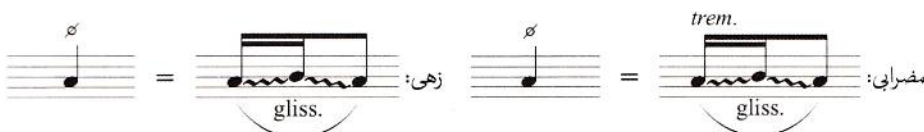
۹. کاربردهای خط اتصال: در نگارش پایور، خط اتصال به چند منظور مورد استفاده قرار می‌گیرد. به یک مورد آن که وصل کردن «ریز» به نت‌های بعدی است در بند ۸ اشاره کردیم.

کاربرد دیگر آن نشان دادن نت‌هایی است که به صورت «اشاره» اجرا می‌شوند. «اشاره»ها در سنتور معمولاً با مضراب چپ و آهسته و کم‌صدا، ولی روی تار، رباب و عود معمولاً بدون مضراب زدن و با گرفتن پرده‌ی مربوط به آن اجرا می‌شوند:

در سازهای کششی، خطوط اتصال برای نشان دادن آرشه‌ها و نفس‌ها نیز استفاده شده‌اند.

۱۰. برای نشان دادن مالش، علامت ($\emptyset$) جایگزین (۵) شده است. در اجرای آن، با حرکت سریع گلیساندو تاننت بالایی از همان گام رفته و بازمی‌گردیم:

تفاوت‌های اجرا و نت‌های دست‌نویس پایور:

۱. پاساژ میزان ۵۴ در اجرا شنیده نمی‌شود:

۲. تک‌نوازی بی پس از میزان ۱۰۹ به صورت آوازی اجرا شده است. در نت‌های دست‌نویس این قسمت با میزان بتدی نوشته شده بود که در پارتیتور، خط میزان‌ها را حذف کرده و با علامت *(adlib.)* بازنویسی کرده‌ایم. آنچه در اجرا شنیده می‌شود با دست‌نویس متفاوت و این‌گونه است:

هم‌چنین در اجرا، بی از میزان ۸۴ تا ۹۰ در هر میزان دو نت سیاه Do می‌نوازد.

۳. از آن جایی که آقای عبادی بداهه‌نواز بوده‌اند، در هر بار اجرا، تغییرات مختصری در ملودی پدید می‌آورده‌اند؛ در نتیجه، پایور، هنگام ثبت، تنها چارچوب اصلی ملودی را نوشته و از جزئیات که احتمالاً متغیر هم بوده‌اند، صرف‌نظر کرده است. به همین دلیل اختلافاتی بین اجرا و نت دست‌نویس وجود دارد. در پارتیتور همان نت‌های دست‌نویس مبنا قرار داده شده و تنها در خط و پارت سه‌تار با توجه به اجرای عبادی، ویرایش‌ها و بازنواری‌هایی صورت گرفته است. به علاوه برای راحتی بیشتر نوازنده، از نت‌نگاری تخصصی سه‌تار استفاده شده است. اختلافات اجرا و نت اغلب اهمیت چندانی ندارند و جزئی‌اند؛ مانند اضافه شدن دُرّاب یا نامنظم شدن کشش‌ها و... که در موسیقی ایرانی بسیار رایج‌اند:

۴. هم چنین اشاره‌های بدون مضراب، در سه‌تار در ثبت پایور با تکیه نوشته شده‌اند؛ در پارت سه‌تار آن‌ها را به اشاره به نت پایین‌ترین تریا بالاتر با نت باریک تبدیل کرده‌ایم:

275

۵. در نوازندگی سه‌تار تکنیکی موسوم به «چپ خفیف» وجود دارد که اتفاقاً یکی از ویژگی‌های تکنیک نوازندگی احمد عبادی است. در این تکنیک همزمان با برداشتن یا گذاشتن انگشت دوم یا سوم برای اشاره به نت پایین‌ترین تریا بالاتر، چپ کم‌قدرت و در اصطلاح خفیفی به سیم نواخته می‌شود و انگشت مضراب را برای راست بعد از خود آماده می‌کند:

74

۶. تکنوازی سه‌تار از میزان ۱۴۸ به بعد بداهه‌ای در دو بخش است: بخش اول آوازی و بخش دوم ضربی و با همراهی تمبک که در انتها، ارکستر نیز به آن‌ها می‌پیوندد (میزان ۱۵۱). این قسمت، بداهه اجرا شده است و در هر اجرا می‌تواند به سلیقه‌ی نوازنده تغییراتی داشته باشد. در این جزوه یکی از اجراها به نت درآمد و در پارت سه‌تار نوشته شده است؛ ولی از نوشتن آن در پارتیتور صرف نظر شده است.

۷. در سه میزان انتهایی، نوازنده‌ی سه‌تار همه‌ی سیم‌ها را به صدا درمی‌آورد؛ در نتیجه صدای سیم «هنگام» نیز شنیده می‌شود (C4)؛ اما در نت نویسی از نوشتن آن صرف نظر شد؛ زیرا ممکن بود نوازنده را در انگشت‌گذاری به اشتباه بیانندازد:

تفاوت‌های نت گروه‌نوازی و دونوازی سه‌تار و سنتور:

بدیهی است هنگامی که قطعه‌ی تنظیم شده برای گروه سازها برای دو ساز بازنویسی می‌شود، به علت محدودیت اجرایی دو ساز نسبت به گروه، آهنگساز به ناچار تغییراتی در آن به وجود خواهد آورد؛ به علاوه امکان دارد آهنگساز ضمن مراجعه به تنظیم قبل، ایده‌های جدیدی هم در نظرش شکل بگیرد. از میان این تفاوت‌های ناگزیر به آن‌هایی که مهم‌ترین اشاره می‌کنیم:

۱. در میزان ۲۲ در گروه‌نوازی Si و در دونوازی Si دیده می‌شود:

22

Payvar Foundation, Manzoumeh Kherad Institute, Danzahjoo Blvd., Velenjak, Tehran, Iran. Tel: +982127682162	تهران، ولنجک، بلوار دانشجو مؤسسه‌ی منظومه‌ی خرد خانه‌ی پاپور دلفن: ۲۷۶۸۲۱۱۲
--	--

انتشارات منظومه خرد Manzoumeh Kherad Publication	KHERAD ART HOUSE	
---	------------------------	--

پاپور و تونو

payvarfoundation.org | pf@payvarfoundation.org

پتهوون
مرکز موسیقی پتهوون شیراز

9 790901 467316